

UČNI NAČRT

Tematski sklop	Urejanje skupnih zadev: vprašanja demokracije
Tema / vsebina	Urejanje skupnih zadev 4

UČNI NAČRT

Cilji	Spoznajajo pomembnost udeležbe vseh pripadnikov družbe (obeh spolov in vseh socialnih plasti) pri določanju in doseganju ciljev
Pojmi	Vpliv na odločanje glede na spol in socialni položaj, pripadnost etničnim skupinam.
Možne medpredmetne povezave	Slovenščina, Zgodovina, Filozofija za otroke
Dodatne informacije za učitelje	1. Učitelj naj bo pozoren na prenos znanja v konkretno vedénje v razredu – ni dovolj, da učenci vedó, kaj je dober oziroma slab argument, to morajo tudi uporabljati v pogovoru v razredu. 2. Učitelj naj dano gradivo poveže z vsakdanjimi izkušnjami učencev. 3. Pri obravnavi teme naj bo pozoren na morebitne socialne in druge razlike med učenci. 4. Ta model se povezuje s predhodnimi: <i>Demokracija – kaj je to (1) - (3)</i> in se potemtakem nanaša na opredeljevanje pojma demokracija. To pomeni, da učitelj poskrbi za smiselni uvod v enoto in napravi ustrezen sklep. Hkrati je to tudi razlog, zakaj je odlomek tako kratek – gre za nadaljevanje! 5. Nekateri predlagajo, da bi vprašanja nadomestili z opornimi točkami. To je smiselno. Natančneje smo jih formulirali le zaradi pomoči tistim učiteljem, ki se šele uvajajo v to metodo dela.
Dodatne informacije za učence	1. Pomen poslušanja sošolcev in ocene njihovih argumentov. 2. Povezava razgovora v šoli z vsakdanjimi izkušnjami.

DIDAKTIČNI MODELI

Ime	Udeležba vseh pri demokratičnem odločanju
Neposredni cilji	Nadaljevanje razprave o lastnostih demokracije. Vpliv vseh ljudi na odločanje je namreč nova lastnost, ki se doda tistim iz predhodnih treh modelov. Navajanje učencev na argumentirano razpravo; ugotavljanje, kaj je analogija, kdaj je ta dobra oziroma slaba; razmislek o povezanosti demokracije in vplivom vseh ljudi na odločanje ne glede na spolno, rasno, etnično ali socialno pripadnost.
Didaktična naloga	Učenci preberejo ustrezeni odlomek iz knjige <i>Gospodar muh</i> Williama Goldinga. Učitelj s pomočjo branja odlomka razvije pogovor z učenci, vanj vplete ključne pojme in vsebino poveže z vsakdanjimi izkušnjami učencev. Kolikor je to mogoče poskuša v pogovoru problematizirati posamezne odgovore in samoumevna prepričanja učencev, pri čemer v razpravo vključi vse ali večino učencev. Ideja tega modela je nadaljevanje prvih treh na to temo, kar pomeni, da nadaljujemo z iskanjem značilnosti demokratičnega urejanja skupnih zadev. V tem modelu je predmet premisleka ideja, da imajo v demokratičnem odločanju vsi pravico do svojega glasu – ne glede na spolno, rasno, socialno ali kakšno drugo pripadnost.
Metodika-variante	
Odlomek iz knjige W. Goldinga <i>Gospodar muh</i> (str. 161-162)	
Ralph se je siloma stresel in stopil tesneje k Pujsku, [...]. »Moral se bom odpovedati poglavarstvu. Poslušaj jih! »Joj, moj bog! Joj, nikar!« Pujssek je pograbil Ralpa za roko. »Če bi bil Jack poglavar, bi hodili samo na lov in ne bi imeli ognja. Potlej bi morali do smrti ostati tukaj.« [...]	

Načrt razprave z učenci:

1. Kaj skrbi Pujska v odlomku?
2. Zakaj misliš, da je tako zaskrbljen?
3. Ali bi moralo tudi državljane skrbeti zaradi dejanj tistih, ki imajo oblast? Zakaj?
4. Ali bi se morali državljani zanimati za politiko in vprašanja vladanja? Zakaj?
5. Ali bi se morali vsi državljani aktivno udeleževati političnega življenja ali pa je bolje, če se zanimajo za šport, modo itd., za odločanja v politiki pa prepustijo drugim, pametnejšim od sebe?
6. Ali poznate koga, ki se ukvarja s politiko?
7. Kaj pravijo tisti, ki jih politika ne zanima, kako bi morali ljudje živeti?
8. Na otoku so sami dečki oziroma fantje. Kaj misliš, kako bi bilo, če bi bile z njimi tudi dekleta?
9. Ali bi lahko dekleta sestavila lovsko skupino in hodila na lov?
10. Kaj bi odvrnili tistim, ki pravijo, da se morajo dekleta učiti kuhati in šivati?
11. Ali bi lahko bila katera izmed deklet vodja celotne skupine? Utemelji svoj odgovor!
12. Zelo slaven mislec (gre za Platona, za katerega ste slišali pri pouku zgodovine, ko ste obravnavali atensko demokracijo) si je nekoč zastavil naslednja vprašanja: »Oglejmo si, kako je z ovčarskimi psicami! Ali morajo opravljati iste posle kakor psi, čuvati z njimi čredo, hoditi na lov itn.? Ali ostajajo doma, ker zaradi kotenja in hranjenja mladičev niso sposobne za druge stvari, samci pa se trudijo in sami skrbijo za čredo?« (Tukaj lahko učitelj napravi krajši ovinek in učencem predstavi analogijo:
  - a. Kaj misliš, je želel Platon s tem povedati?
  - b. Temu sklepanju pravimo analogija. Kaj misliš, zakaj nosi takšno ime?
  - c. Ali ta je analogija dobra? Kaj misliš, kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da je analogija dobra? (Nato se učitelj vrne k vsebini analogije)
  - d. Kaj bi lahko rekel tisti, ki se ne bi strinjal s Platonom, se pravi tisti, ki meni, da ženske ne morejo zasesti vodilnih položajev?
  - e. Kako bi odgovorili temu nasprotniku?
13. Ali lahko odločajo o skupnih zadevah tudi priseljenci? Razložite, kaj mislite?
14. Kaj pa manjšine? Ali lahko odločajo o stvareh, ki zadevajo vse?
15. Kaj pa bogati in revni? Kdo je po vaše bolj usposobljen za odločanje o skupnih zadevah in za delo v politiki? Ali je premoženje sploh pomemben dejavnik, na osnovi katerega lahko presojamo, kdo lahko odloča o skupnih zadevah in kdo ne?
16. Kaj menite, da je bolje: da se o skupnih zadevah odločamo s preglasovanjem, tako da zmaga večina, ali pa razpravljamo tako dolgo, dokler ne najdemo rešitve, ki je sprejemljiva za vse? Ali vselej možno najti rešitev, s katero se vsi strinjajo?
17. **Vanja Žele** predlaga, da v razpravo vtremo nekatere konkretne podatke o stanju v naši državi: koliko je žensk v politiki in na odgovornih delovnih mestih, koliko je starejših, koliko je pripadnikov manjšin, etničnih skupnosti itd. Podatke o tem lahko učenci poiščejo tudi samostojno na internetu. Ideja se nam zdi odlična. Morda je primerna (glede na časovno stisko) tudi za domačo nalogo.

2. Debata na dano temo o sodelovanju vseh

Mateja Tušek predlaga, da bi se dane teme lotili s pomočjo debate.

Menimo, da je to izvedljivo. Izbrati je potrebno primerno resolucijo, takšno, ki se nanaša na soudeležbo vseh. Na primer: Ženske ne morejo biti tako dobre političarke, ker morajo skrbeti za otroke.

Običajen format debate nosi ime po filozofu Karlu Popperju. Od udeležencev zahteva temeljit razmislek o tezi, ki je predmet debatiranja. Pri debati pri pouku učitelj razdeli učence v pare in nato celoten razred seznanj s tezo, o kateri bodo razpravljali. Učitelj pusti parom nekaj časa, da se pripravijo – 15 minut je ponavadi dovolj. Izkušnje kažejo, da je bolje, če se učenci pri pripravljanju na debatiranje držijo minimalnih navodil. Tako morajo jasno definirati ključne pojme teze; če se v skupini, v okviru katere se pripravljajo, ne strinjajo z definicijo, morajo poskušati doseči konsenz. Nato morajo oblikovati vsaj en argument, ki govori ZA tezo, in enega, ki govori PROTI.

Ko mine čas priprav, se prične debata pred razredom. Kako izgleda? Recimo, da je učitelj razdelil učence v skupine z dvema članoma. Ker traja ena šolska 45 minut, je mogoče uprizoriti eno, redko dve debati. Učitelj pokliče pred razred dve skupini in določi, katera bo tezo zagovarjala in katera ji bo nasprotovala. Čas, ki ga imajo na razpolago učenci je razdeljen takole: Prvi član skupine, ki govori ZA (afirmacijska skupina), ima na voljo 3 minute, za definiranje izrazov in argumentacijo, zakaj je teza dobra. Temu sledi prvi član negacijske skupine, ki lahko spodbija definicijo terminov in argument afirmacijske skupine, razložiti pa mora še zakaj se s tezo ne strinja. Tudi on ima na voljo 3 minute. Ko konča, je na vrsti drugi član afirmacijske skupine. Na voljo

ima 2-3 minute, v katerih skuša poiskati predpostavke argumenta negacijske skupine, možne nekonsistentnosti in razložiti, zakaj je argument njegove skupine boljši. Naloge drugega člana negacijske skupine – tudi on ima na razpolago 2-3 minute – so enake.

Po koncu debate priporočamo, da s celotnim razredom analiziramo debato, pri čemer imajo glavno besedo učenci, ki so se zanjo pripravljali enako kakor nastopajoči. Tako razred nastopa kot razsodišče, ki mora z razumnimi razlogi utemeljiti, katera skupina (afirmacijska ali negacijska) je podala boljše argumente. Učitelj pri analizi sodeluje kot koordinator razprave in pazi, da je tekmovalni del vselej v ozadju.

3. Iskanje rešitve, sprejemljive za vse

Nataša Jesenko predlaga uprizoritev razprave o določenem problemu (v družini, med stanovalci bloka, med različnimi interesnimi skupinami, med manjšino in večino, med različnimi etničnimi ali verskimi skupnostmi). Cilj razprave je najti rešitev, ki bo sprejemljiva za vse. Posameznim učencem (prostovoljcem) razdelimo vloge, jim zastavimo problem in omejimo čas. Nato se pred razredom lotijo razprave, medtem ko ostali opazujejo, si kaj zapišejo in podobno. Učitelj lahko (po potrebi) nekoliko usmeri razpravo in skrbi, da se upoštevajo pravila razprave (da se učenci poslušajo med sabo, ocenjujejo argumente itd.). Po končani razpravi ocenjevalci izrazijo svoje mnenje, ugotovitve, predloge itd. (povzeto po: Devjak, Peček-Čuk (2000). *Etika in družba* 7. Ljubljana: DZS; str. 103.).

Ideja je odlična, zlasti iskanje rešitve, ki bo sprejemljiva za vse. S tem pričnemo uvajati načelo deliberativne demokracije in presežemo raven demokracije s preglasovanjem.

4. Igra vlog – večina / manjšina

Renata Lesar Hržič predlaga igro vlog, ki jo povzema po priročniku za Etiko in družbo 8. Učence razdelimo v dve skupini. Vsaki skupini predpišemo neko nalogo, o kateri se morajo odločiti. V prvi skupini se dogovarjajo in odločajo skupaj (vsi), v drugi skupini pa nekaj učencev izločimo (npr. zaradi barve las, dolžine las ipd.) oziroma jim prepovemo sodelovanje. V drugi skupini o danem problemu tako odloči le nekaj posameznikov.

5. Primeri iz vsakdanjega življenja

Damijana Počkaj Horvat predlaga, da se teme lotimo s pomočjo vsakdanjih šolskih situacij, kot jih prinese življenje: denimo sprejete učenca, ki je pripadnik manjšine ipd. Razvijemo razpravo in jo usmerimo v vprašanje odločanja vseh.

Drugo gradivo	<ul style="list-style-type: none"> - Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred (ur. dr. J. Justin); pogl. <i>Urejanje skupni zadev: vprašanja demokracije</i>. - Milharčič-Hladnik, Mirjam: Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred devetletne osn. šole; pogl. <i>Demokracija v šoli in razredu</i> - Državljska vzgoja in etika; delovni zvezek za 8. razred (ur. dr. J. Justin); pogl. <i>Urejanje skupni zadev: vprašanja demokracije</i>.
Internetni / knjižni kotiček za učence	<ul style="list-style-type: none"> - Film <i>Gospodar muh</i> - Golding, William (1965). <i>Gospodar muh</i>. Ljubljana: Mladinska knjiga.
Internetni / knjižni kotiček za učitelje	<ul style="list-style-type: none"> - Justin, Janez; Sardoč, Mitja & Klemenčič, Eva (2008). <i>Učenje in izobraževanje za demokratično državljanstvo: zbirka gradiv – zgoščenka</i>. Ljubljana: Pedagoški inštitut. - http://www.4teachers.org/ (20. 08. 2008). - http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/ (20. 08. 2008). - http://www.eip-cdv.si/kompas.html (20. 08. 2008). - www.zofijini.net (20. 08. 2008). - http://www.archive.org/index.php (20. 08. 2008). - http://www.whydemocracy.net/ (20. 08. 2008). - http://www.whydemocracy.net/films/2?PHPSESSID=a9d411bfb92e6a84cef43514aeebe5ba - http://www.varuh-rs.si/index.php?id=10 (20. 08. 2008). - http://volitve.gov.si/ (20. 08. 2008). - Mojca Peček & Tatjana Devjak (2000). <i>Etika in družba 8: priročnik za poučevanje predmeta Državljska vzgoja in etika</i>. Ljubljana: DZS. - Devjak, Peček-Čuk (2000). <i>Etika in družba 7</i>. Ljubljana: DZS. - Urad Vlade RS za komuniciranje: http://www.uvi.si/slo (25. 06. 2008).

	- Spletni portal slovenskih občin: http://www.obcine.net (25. 06. 2008). - Slovenija – doma v Evropi: evropa.gov.si (25. 06. 2008). - Center Evropa: http://www.evropska-unija.si (25. 06. 2008). - OZN: http://www.un.org/ (25. 06. 2008). - Svet Evrope: http://www.coe.int/DefaultEN.asp (2. 1. 2011). - Državni zbor: http://www.dz-rs.si (25. 06. 2008). - David Miller (2007). Politična filozofija: Zelo kratek uvod. Knjižna zbirka Kratka. Ljubljana: Krtina.